

Täysistunto

Torstai 21.11.2019 klo 16.00—21.40

10. Lakialoite laiksi kuntalain 82 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 29/2019 vp Pia Lohikoski vas ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan. — Lakialoitteen tekijä, edustaja Lohikoski, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.37 Pia Lohikoski vas (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen laatinut lakialoitteen, joka läpi mennessään vahvistaisi omaishoitajien yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua kunnalliseen päätöksentekoon. Aloitteessa esitän kuntalain 82 §:ään lisäystä, että omaishoitajalle korvattaisiin sijaishoitajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset kunnallisten luottamustoimien hoitamisen ajaksi vastaavalla tavalla kuin nykyisin kunta-päättäjille jo korvataan lapsenvahdin palkkaaminen kokouksen ajaksi.

Sain kimmokkeen tämän lakialoitteen tekemiselle kansalaispalautteesta. Niinpä lupasin tarttua asiaan ja tehdä tästä lakialoitteen. Sain siis yhteydenoton omaishoitajalta, joka on valittu oman kuntansa valtuutetuksi, mutta hän ei pysty aina osallistumaan kunnallisiin kokouksiin, jos ei saa sukulaista sijaistamaan itseään kotiin muistisairaansa omaisen hoitajaksi. Osa kunnista valitettavasti kieltäytyy korvaamasta sijaishoitajan palkkaamista, koska nykyinen laki ei siihen velvoita.

Arvoisa puhemies! Seuraavat kuntavaalit pidetään vuonna 2021, ja ehdokasasettelu on ensi vuonna alkamassa varmasti aivan kaikilla puolueilla. Nykytilanteessa, jos ehdolla oleva omaishoitaja tulee valituksi valtuustoon, riippuu asuinkunnasta, korvataanko hänelle sijaishoitajan palkkaamisesta aiheutuvat kustannukset. Osa kunnista huomioi sijaishoitajan palkkaamisesta aiheutuvat kulut korvattavana menona ja osa ei. Tämä on johtanut paikoin tilanteeseen, että vaaleilla valtuustoon valittu henkilö ei käytännössä voikaan osallistua valtuuston kokouksiin omaishoitovastuunsa vuoksi. Siksi asiasta on säädettävä erikseen laissa, jotta kaikki omaishoitajat ovat yhdenvertaisessa asemassa ja asuinpaikasta riippumatta omaishoitajan osallistuminen kunnallisten luottamustehtävien hoitamiseen voidaan turvata.

Asia on ajankohtainen myös näin Lapsen oikeuksien viikolla, sillä vaikka suuri osa omaishoitajista hoitaa iäkästä puolisoaan tai vanhempiaan, on omaishoitajien joukossa myös pitkäaikaissairasta tai vammaista lastaan hoitavia vanhempia. On tärkeää, että myös lapsensa omaishoitajana toimivat vanhemmat saavat äänensä kuuluviin ja pääsevät kertomaan näkemyksiään osana kunnallista demokratiaa. Omaishoitajilla onkin usein paljon arvokasta tietoa kuntapalveluiden toimivuudesta, joten on tärkeää edistää heidän mahdolli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 68/2019 vp

suuksiaan asettua ehdolle ja toimia kunnallisissa luottamustehtävissä. Valtaosa omaishoitajista on naisia, ja aloitteessa on siten kyse tavallaan myös naisten demokraattisten osallistumismahdollisuuksien paremmasta turvaamisesta.

Arvoisa puhemies! Olen erityisen ilahtunut, että asia kosketti edustajatovereita yli puolue- ja ryhmärajojen. Olen saanut jokaisesta eduskuntaryhmästä allekirjoituksia yhteensä yli sata nimeä. Yhdessä voimme korjata tämän epäkohdan kuntalaissa. Kiitos vahvasta tuesta tälle asialle.

19.40 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Tämä on lämpimästi kannatettava aloite. Omaishoitajat tekevät yhteiskunnassamme hyvin arvokasta työtä, ja heidän yhteiskunnallinen osallistumisensa on mahdollistettava. Se on paitsi arvostuskysymys, myöskin tarpeellista, sillä he tuovat päätöksentekopöytiin kokemusasiantuntijuutta hoivan arjesta, ja pidän sitä hyvin tervetulleena muun muassa meidän maamme kuntien valtuustosaloihin. Sitä ymmärrystä siellä todella tarvitaan.

Omaishoitajien asemaa on muutenkin tuettava. Kokoomus esittää vaihtoehtobudjetissaan, että omaishoitajien lakisääteisten vapaapäivien mahdollistamiseksi lisätään palvelusetelien käyttöä. Tässä aloitteessa otetaan yhdenlainen näkökulma juuri tähän, että miten vaikeaa omaishoitajien on joskus lähteä sieltä omasta kodistaan. Näemme sen myöskin vapaapäivien pitämisen osalta, että monesti, jos omainen pitää viedä jonnekin ympärivuorokautisen hoivan paikkaan ja hänellä on vaikea dementia, se saattaa sotkea arkea pitkäksi aikaa sen jälkeen. Tästä syystä on hyvin tärkeää hakea räätälöityjä ratkaisuja.

Kokoomus esittää myöskin, että tuettua hoivavapaata voitaisiin pilotoida oman läheisen lyhytaikaisen hoivan ja esimerkiksi saattohoidon mahdollistamiseksi. Työssäkäyvällä ihmisellä pitää olla mahdollisuus jäädä hoitamaan sairastunutta läheistään tuetusti, kun kyseessä on lyhytaikainen hoivan tarve, kuten esimerkiksi saattohoito.

Kaiken kaikkiaan pidän tärkeänä, että omaishoitajien tekemää työtä arvostetaan ja sille luodaan hyvät edellytykset erilaiset näkökulmat ja tilanteet huomioon ottaen.

19.42 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Maailmassa on vain neljänlaisia ihmisiä: heitä, jotka ovat olleet omaishoitajia, heitä, jotka ovat omaishoitajia, heitä, joista tulee omaishoitajia, ja heitä, jotka tarvitsevat omaishoitajia. Näin viisaita sanoja kirjoitti Rosalynn Carter -niminen henkilö.

Tätä aloitetta oli helppo kannattaa. Tämä on todella tärkeä pieni asia kuntalain lisäykseen, jotta omaishoitajilla on mahdollisuus, kuten totesit, edustaja Lohikoski, osallistua päätöksentekoon. Se on hyvin tärkeätä, koska tämä kysymys koskettaa siis meitä kaikkia ja nämä ihmiset tekevät niin valtavan tärkeätä hoivatyötä tässä maassa, tekevät inhimillisesti tärkeätä hoivaa mutta myös taloudellisesti tärkeätä hoivaa, koska tämä väistämättä säästää isoja summia myös yhteiskunnan varoja.

Toivon, että tämä menee läpi. Uskoisin, että tässä ei ole kuitenkaan kysymys niinkään suuresta taloudellisesta asiasta, vaan sen sijaan tämä on todella suuri kädenojennus omaishoitajille, ja näin pienillä asioilla saadaan tätäkin tilannetta helpotettua, joskin on samaan hengenvetoon sanottava, että siellä on myös paljon muuta korjattavaa. Tämä on erinomaisen hyvä aloite, ja tätä on helppo kannattaa.

19.43 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tämän lakialoitteen tavoitteena on mahdollistaa yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet kunnalliseen päätöksente-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 68/2019 vp

koon myös omaishoitajille. Tämä on yhdenvertaisuuden näkökulmasta todella tärkeää, koska ei ole oikein, että kotikunta vaikuttaa siihen, voiko osallistua kunnallisiin luottamustehtäviin.

Omaishoitajien osallistuminen olisi tärkeää myös sen takia, että tällä hetkellä yhteiskunnassa omaishoitajien ääni kuuluu kyllä liian huonosti. Esimerkiksi omaishoitajien vapaa-päiväjärjestelyt on järjestetty eri kunnissa hyvin eri tavoin, ja tänä syksynä Omaishoitajaliitto selvitti tätä asiaa. Siinä selvityksessä tuli esille, että suuri osa omaishoitajista jättää jopa lakisääteiset vapaansa pitämättä sen takia, että sijaishoito on järjestetty niin huonosti. Nyt sitten tietysti tähän keskusteluun tulee myöskin se, että jos — ja toivottavasti — tämä lakialoite menee läpi, se pakottaisi myöskin miettimään laajemmasta näkökulmasta, miten omaishoidon vapaapäivät ja mahdolliset vapaahetket voitaisiin järjestää laadukkaammin ja paremmin siellä kunnissa.

19.45 Anu Vehviläinen kesk: Arvoisa puhemies! Pidän tätä aloitetta myös aika tavalla oivallisena ja itse asiassa mietin sitä, että minä en ole törmännyt aikaisemmin tällaiseen aloitteeseen täällä ja olen itse toiminut kuitenkin aiemmin aika monta vuotta Omaishoitajat ja läheiset -liiton hallinnossa mukana ja myös kuntaministerinä. En muista, että tämä asia olisi ollut esillä. Eli on oikein hyvä, että tämä nousee täällä esille, ja se kertoo siitä tietysti, että yli puoluerajojen ajatellaan, että tämä on tärkeää ja pitäisi saada tehtyä.

Itse ajattelen sillä tavalla, että tässä on erityisesti kysymys tämmöisistä jokaisen ihmisen demokratiaoikeuksista. Meillä paljon puhutaan siitä, että kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua päätöksentekoon paikallisella tasolla ja muilla tasoilla, ja jos omaishoitajan, joka on työssä niin sidottu sinne kotiin, osallistumisoikeudet rajoittuvat sen takia, että hän ei pääse osallistumaan niiksi muutamiksi tunneiksi kokouksiin, niin se on mahdoton tilanne.

Minä haluaisin kysyä aloitteen tekijältä vielä: Onko tästä tehty aiemmin selvityksiä, onko olemassa kirjallisia kysymyksiä tai onko tästä kysytty kuntalain perään, kun tämä muutoshan tulisi kuntalakiin? Mitä tähän on aiemmin vastattu?

19.46 Paula Risikko kok: Arvoisa rouva puhemies! Itsekin olen ollut — aivan niin kuin edustaja Vehviläinen tuossa totesi — aika paljon mukana näissä omaishoitajien asioissa, ja sitten myöskin kuntaministerinä ollaan molemmat oltu, ja täytyy myöntää, että tämä ei ole sillä tavalla noussut esille. Pidän tätä erittäin hyvänä aloitteena.

Mielestäni sen lisäksi, että jos tämä korjataan, niin se minun mielestäni on ihan tällainen oikeudenmukaisuuskysymys ja tasavertaisuuskysymys, kun ajattelee sitä, että lastenhoitoonkin saa kustannuksiin apua, saati sitten, että tässä on kysymys myöskin menoerästä sille omaishoitajalle.

Myöskin tämä keskustelu nostaa onneksi jälleen esiin sitä omaishoitajien vaikeaa tilannetta, myöskin sen suhteen, miten omaishoitajat ovat epätasa-arvoisessa asemassa riippuen siitä, missä kunnassa he asuvat, koska kun on kysymys määrärahasidonnaisesta tuesta, omaishoidon tuesta, niin se palkkio vaihtelee riippuen siitä, missä kunnassa asut. Lisäksi vapaapäivien pitäminen on hyvin vaikeaa, koska se omainen, ketä hoitaa, ei välttämättä halua mennä sinne, minkä kunta olisi tarjonnut, ja näitä paikkoja monista kunnista puuttuu vielä kaiken lisäksi. Silloin aikoinansa, kun olin ministerinä, tehtiin hyvää yhteistyötä edustaja Paloniemen kanssa, kun perhehoitoa lisättiin omaishoidon tueksi, eli sitä, että oli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 68/2019 vp

si mahdollisuus viedä se omainen esimerkiksi perhehoitoon aina välillä, mutta niitäkään paikkoja sitten ei ole kovin paljon kunnissa.

Pidän hyvänä, että omaishoitajien asia nostetaan tästäkin näkökulmasta esiin.

19.48 Kaisa Juuso ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakialoite on erittäin hyvä, ja on oikeastaan aika kummallista, että kukaan ei ole tätä aikaisemmin tehnyt. Mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan. On todella tärkeää, että myös omaishoitajat voivat osallistua kunnalliseen päätöksentekoon. Tämä on pieni asia kunnalle, mutta tämä on iso asia omaishoitajille ja suomalaiselle demokratialle. Yhdenvertainen mahdollisuus osallistua päätöksentekoon on todella tärkeää.

Siellä kunnanvaltuustossa muutaman vuoden istuneena olen myös todennut, että sieltä yleensä pienten lasten vanhemmat puuttuvat. He eivät jaksakaan iltaisin istua siellä, kun kokoukset alkavat viideltä ja kuudelta, niin täyden työpäivän jälkeen ei sitten enää jaksakaan lähteä ja uhrata sitä yhteistä perheaikaa luottamustoimiin. Jos voisimme eduskuntana jotenkin vielä vaikuttaa siihen, että kunnissa valtuustojen kokoukset ja lautakuntien kokoukset pidettäisiin päivällä, päiväsaikaan, niin uskon, että useamman pienen lapsen vanhemman olisi myös mahdollista tulla mukaan ja he jaksaisivat sitten osallistua kunnalliseen päätöksentekoon.

Hyvä lakialoite. — Kiitos.

19.49 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Aivan aluksi edustaja Juusolle kommenttina: hyvä näkökulma tuo, että myöskin näitä kokousaikoja katsomalla voisimme auttaa siinä, että esimerkiksi perheelliset mutta myös omaishoitajat voisivat sitten osallistua paremmin kokouksiin.

Lämmin kiitos edustaja Lohikoskelle tämän aloitteen liikkeelle laittamisesta. Hienoa kuulla, että siihen on tullut noin runsaasti allekirjoittajia. Olemme nyt tässä keskustelussa jo useammalla ministerikokemuksella kuulleet, että aloitteen tavoite on hyvin kannatettava, ja tässä keskustelussa on tullut jo hyvin se esille, miten tärkeää on, että turvaamme omaishoitajille mahdollisuudet osallistua päätöksentekoon, ja se, miten omaishoitajien ääni saisi kuulua paremmin päätöksenteossa myöskin täällä eduskunnassa. On hienoa, että nyt siitä keskustelemme.

Omaishoitajat tekevät todella arvokasta työtä, joka on myös yhteiskunnalle edullinen hoitomuoto, ja aivan kuten edustaja Lohikoski tuossa aloituspuheenvuorossaan totesi, meillä omaishoidetaan paitsi vanhuksia, myös nuorempia ja lapsiakin. Me arvostamme omaishoitajia puheissa, ja nyt voimme osoittaa sen myös käytännössä, kun meillä on tässä tämä lakialoite edessämme. Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut kehittämään omaishoitoa, ja tämä olisi yksi hyvä askel siinä.

19.51 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Lohikosken tekemä aloite on mielestäni aivan erinomainen ja myös aivan erinomaiseen aikaan sidottu, kun kunnallisvaalit ovat tulossa ja näitä kysymyksiä pitäisi ratkaista, jotta meidän kuntien demokratia myös toimisi. Allekirjoitin tämän lakialoitteen itsekin, koska koin sen merkittäväksi.

Mielestäni tähän liittyy kaksi tulokulmaa: Ensimmäiseksi tämä omaishoitajien riittävästä resursseista huolehtiminen, jotta he jaksavat työssään ja pääsevät mukaan kunnalliseen päätöksentekoon aivan kuten kaikki muutkin ihmisryhmät. Toiseksi kunnallisen päätök-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 68/2019 vp

senteon perheystävällisyydestä huolehtiminen ja sen kehittäminen tähän päivään, vuoteen 2020, johon Suomikin kohta kääntyy.

Kaikkiaan omaistaan hoitavia on tällä hetkellä noin 350 000, ja heistä vain noin 50 000 nostaa tätä omaishoidon tukea. Omaishoitajat tekevät inhimillistä työtä arjessa ja turvaavat toiselle ihmiselle riittävän tuen ja hoidon. Olen kyllä kiinnittänyt myös huomiota siihen, että aivan liian usein unohdamme kiittää, sanoa rehellisesti kiitos. Se on vähintään siitä kovasta työstä, mitä he arjessa tekevät.

Hallitusohjelman mukaan ensi vuonna omaishoidon kehittämiseen on varattu viitisen miljoonaa euroa osana tulevaisuuden sote-keskus -ohjelmaa. Tarkoitus on tällä kaudella huomioida erityisesti töissäkäyvät omaishoitajat, koska useinhan tähän elämäntilanteeseen saattaa liittyä myös se, että on vaikka osa-aikaisesti työelämässä. Vuosille 21 ja 22 on varattu 65 miljoonaa euroa ja siitä eteenpäin sitten 45 miljoonaa euroa. Pidän näitä lisäyksiä erittäin hyvinä ja tervetulleina, koska omaishoidon tukeminen ei ole liikaa resursoitua. Myös viime kaudella tehtiin merkittäviä lisäyksiä, ja tämä tulee sitten niiden jatkoksi.

Ongelma on, että tämä raha ei kuitenkaan ole kunnissa korvamerkittyä. Aivan liian usein huomaa pohtivani, menevätkö nämä miljoonat eurot omaishoidon kehittämiseen, koska sen valvominen on miltei mahdotonta. Toivoisin, että keskustelisimme myös siitä, millä tavalla näitä resursseja pystytään kohdistamaan juuri sinne, minne niiden on tarkoitettu menevän.

Ja mitä kuntademokratiaan tulee, niin ihmettelen suuresti, että tätä asiaa ei ole vielä ratkaistu. Me elämme tällä hetkellä vuotta 2019, ja edelleen omaishoitajat itse asiassa loistavat poissaolollaan meidän kunnanvaltuustoissa ja päätöksenteossa. Kunnanvaltuustoista puuttuvat myös, aivan kuten edellä on mainittu, lapsiperheelliset, vanhemmat, ja sieltä puuttuvat vammaiset ja ikäihmiset. [Puhemies koputtaa] Pitäisikö meidän kehittää esimerkiksi etäosallistumisen mahdollisuuksia niin, [Puhemies: Aika!] että avaisimme kunnallisen demokratian meille kaikille suomalaisille?

19.54 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Kiitos, edustajakollegat, hyvästä keskustelusta. Tässä on tullut paljon hyviä näkökulmia omaishoitajuuteen ja omaishoitoon ylipäätään.

Palaan tähän aloitteeseeni sen verran, kun tässä kysyttiin, että minkälaista taustaselvittelyä tähän on tehty. Taustaselvittely tehtiin eduskunnan tietopalvelun kautta, ja kysymyksenanto oli, minkälaisia korvauksia eri kunnissa myönnetään tai ei myönnetä. Lopputulema oli se, että se todella vaihtelee. Osa kunnista ei myönnä lainkaan, minkä viestin olinkin jo itse saanut sieltä kentältä. Minulla ei ole tietoa, onko tästä asiasta aikaisemmin tehty kirjallisia kysymyksiä tai muita vastaavia, mutta oletan, että ne olisivat ehkä nousseet esiin eduskunnan tietopalvelun kautta silloin kun tätä taustaselvittelyä tälle asialle tein.

Sen verran vielä kommentaisin, että mielestäni edustaja Juusolla oli erittäin hyvä näkökulma tähän lapsiperheiden osallistumiseen kuntademokratiaan. Itsekin olen ollut lapsiperheellisenä kolme kautta mukana kunta-politiikassa ja usein miettinyt, että toisissa kunnissa kokoukset järjestetään aikaisemmin ja he ehtivät kotiin ennen kuin lapset ovat nukkumassa. Hieman olen kateellisenä ajatellut, että voi kun meilläkin tapahtuisi niin, että kokousajat voisivat olla hieman aikaisemmin. Se helpottaisi kyllä. Mutta lapsiperheellisillä on sitten se hyvä puoli, että kuntalaissa kuitenkin on se korvaus lapsenhoitajan ottamisesta, että sillä tavalla on mahdollista osallistua, toisin kuin omaishoitajilla. Korjataan tämä yhdessä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 68/2019 vp

19.56 Sheikki Laakso ps: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos edustaja Lohikoskelle tärkeän aloitteen tekemisestä. Allekirjoitin tämän aloitteen itsekkin.

Tämä on todellakin oikeudenmukainen aloite, ja olen ihmetellytkin, ettei tätä ole aikaisemmin tajuttu. Itse olen itse asiassa kuntapolitiikkaan lähtenyt vasta viime vaaleissa enkä ole tähän asiaan siellä törmännytkaan, ja nyt todellakin kun törmäsin tähän, tuli ensimmäinen ihmettely, että eikö tätä oikeasti ole aikaisemmin hiffattu.

Usein kuitenkin lapselle on huomattavasti helpompi löytää, mihin sen lapsen voi viedä, mummo tai pappa tai joku kaveri. Omaishoitajan potilaalle on huomattavasti haasteellisempi löytää, eli tavallaan siinäkin suhteessa tuntuu hullulta, että tätä asiaa ei ole aikaisemmin korjattu.

Siitä tosin olen vähän eri mieltä, että kyllä tänä päivänä loppupeleissä lapsiperheellistenkin on todella helppo lähteä kuntapolitiikkaan mukaan. Meillä Kouvolassa on ainakin todella todella monta useammankin lapsen vanhempaa mukana siellä. Tilanne on kuitenkin se, ettei kuntapolitiikassa niitä valtuuston kokouksiakaan ole vuodessa monessakaan kunnassa kuin korkeintaan se kymmenen kappaletta. Tietysti se, että jos on mukana useammassa, mutta aika monta kertaa hallituksen kokoukset ovat kuitenkin sitten jo päiväsaikaan, eli ne eivät ne kaikki illalla kuitenkaan ole.

Ehdottomasti edustaja Lohikosken aloitetta kannatetaan.

19.58 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Iso kiitos aloitteen tekijälle, edustaja Lohikoskelle.

Aloite on hyvin kannatettava ja parantaa ihmisten välistä tasa-arvoa. Ja aivan kuten edustaja Ikonen täällä totesi, nyt saadaan varmasti sitten niitä todellisia kokemusasiantuntijoita kuntapolitiikkaan mukaan.

19.58 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! On totta, että myös pienten lasten vanhemmat ja erityisesti yksinhuoltajavanhemmat ovat kyllä aliedustettuina kunnanvaltuustoissa, mutta kuten täällä oli puhetta, niin pienten lasten vanhemmat kuitenkin mainitaan siellä kuntalaissa ja he saavat korvauksen siitä lastenhoidon järjestämisestä, eli se on siinä mielessä paremmin järjestetty asia. Toki on myös syytä miettiä niitä kokousaikoja, niin että ne olisivat paremmin järjestettävissä myöskin perheellisille henkilöille.

Jos ajatellaan sitten omaishoitajien tilannetta ja sitä, miten käytännössä pystyttäisiin tämä omaishoitajien osallistuminen järjestämään mahdollisimman helposti ja kivuttomasti, niin minun mielestäni edustaja Risikko toi esille tärkeän asian eli nimenomaan sen perhehoidon. Nythän tämä perhehoitolaki mahdollistaa myös kotiin annettavan perhehoidon, ja jos minä ajattelen omaishoidon tilannetta, niin olisi varmaan yksi parhaimmista ratkaisuista, mitä voitaisiin ajatella, että perhehoitaja menisi tällaisessa tilanteessa kotiin, koska voi olla hyvin vaikeata sen kokouksen ajaksi sitä ihmistä viedä jonnekin välimuotoiseen hoitopaikkaan tai palvelutaloon.

Kaiken kaikkiaan jos tästä omaishoidosta vielä voi muutaman sanan sanoa, niin hallituksen haluaa nyt panostaa erityisesti työssäkäyvien omaisten tukemiseen, eli tämä on se erityinen kohderyhmä.

Vielä edustaja Kempille, joka kyseli sitä, menevätköhän omaishoitoon myönnettyt rahat sinne, minne on tarkoitus mennä, niin valitettavasti ne eivät kyllä aina mene. Myös edellinen hallitus suuntasi korvamerkittyä rahaa omaishoitoon, ja kun nyt sen rahan kohtaloa on vähän selvitetty ja tutkailtu, niin valitettavasti on monia kuntia, joissa se korvamerkitty

Pöytäkirjan asiakohta PTK 68/2019 vp

raha ei suinkaan ohjautunut sinne, minne sen pitäisi. Kyllä tässä asiassa nyt on varmasti semmoisen valvonnan ja erityistarkkailun paikka, niin että jatkossa ei kävisi näin.

20.01 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! On ilo kuulla tässä salissa, että omaishoitajia halutaan kuulla. Olen itse ollut 19 vuotta vaikeavammaisen lapseni omaishoitaja, ja minulla tästä on kyllä jonkun verran kokemusta — sekä palvelujärjestelmistä että siitä, millä tavalla ne toimivat. Tiedän, että tässä salissa on muitakin, joten sitä kokemusasiantuntijuutta löytyy nyt kyllä eduskunnastakin.

Olisin tarttunut vähän tähän edustaja Risikon mainitsemaan problematiikkaan siitä, että omaishoidon vapaat eivät aina toteudu. Eivät ne toteudukaan, kun niitä sellaisia riittävän laadukkaita hoitopaikkoja ei ole joka paikassa riittävästi saatavilla. Itse asiassa tässä tullaankin suoraan tähän samaan ongelmavyöhytyyn, joka on muutoinkin nyt ollut sekä vanhus-tenhuollossa että vammaisten asumisessa, sekä tilapäisessä että pidempiaikaisessa, joissa nämä paikat on kilpailutettu pelkän hinnan perusteella, ja se tilanne on se, että ihmiset eivät välttämättä halua omaistansa sinne lähettää.

Tästä päästäänkin sitten siihen kysymykseen, mistä tässäkin salissa tulee joku kerta keskustella, että pitäisikö meillä kaikkein heikoimmassa asemassa olevien palvelut kuntien tuottaa itse. Yksityinen puoli toimii joissain asioissa erinomaisen hyvin, mutta tässä kun ollaan tämmöisellä alalla, jossa suurimman osan kustannuksista tekevät työntekijöiden palkat, niin silloin sitä on vaikea sovittaa yhteen voitontavoittelun kanssa.

Tämä omaishoitajien rahoitusasia on sikäli mielenkiintoinen, että todella, niin kuin on käynyt ilmi, se ei mene sinne, mihin pitäisi, ja tätä olen itsekin kuntapoliitikkona peräänkuuluttanut. Siitä olen erinomaisen ikävissäni, kun kuulen tässä salissa, että niitä rahoja, joita viime hallituskaudella oli 90 miljoonaa vuodessa, ollaan laskemassa ensin 60:een ja sitten 45:een. Minusta tämä on sellainen, mitä kyllä sali voisi ehkä uudelleen ottaa puheeksi, koska tästä säästäminen ei ole kovin järkevää.

Sitten mitä tulee perhehoitoon, niin sanoisin, että sitä on kyllä tavattoman vaikea tänä päivänä saada. Sitä ongelmaa on muissakin asiakasryhmissä, saada perhehoitoa.

Lopuksi sanon ihan lyhyesti työssäkäyvien omaishoitajien osalta, että siellä odotetaan sitä, että työstä voisi olla sen kolme päivää palkallisesti poissa, kuten esimerkiksi alle 12-vuotiaan lapsen kanssa, mikä olisi selkeä parannus kyllä työssäkäyville omaishoitajille.

20.03 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Äskeiselle puhujalle vain totean, että on totta, että laatua on monenlaista, mutta ei se kyllä siihen omistuspohjaan aina liity. Hyvää ja huonoa, suttu ja sekundaa on sekä julkisella että yksityisellä. Valitettavasti vain aina jos yksityisellä sattuu jotain, se kyllä nostetaan esiin, mutta sitten kun julkisella sattuu jotain, niin se ei olekaan enää mikään uutinen, ja siellä on kuitenkin paljon, paljon korjattavaa.

Sitten siihen, mihin edustaja Mäkisalo-Ropponen hyvin tarttuikin, että todellakin tämä lainsäädäntö mahdollistaa perhehoitajan menon sinne kotiin. Sitten ajattelin myöskin sitä, että jos hoidettavalla on vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen avustaja, häntä voidaan käyttää sitten myöskin. Eli tässä on myöskin vähän sellaista, että innovatiivisia ratkaisuja kannattaa käyttää sitten siellä tilanteessa. Sitten myöskin olen samaa mieltä siitä, mitä edustaja Rantanen sanoi, ettei niitä perhehoitopaikkojakaan ihan tuosta noin vain ole.

Sitten kiinnitin huomiota myöskin työssäkäyvien omaishoitajien tilanteeseen, josta täällä totesivat sekä edustaja Rantanen että edustaja Kemppi. Kyllä, se on juuri erittäin vaikea tilanne, ja siitä syystä olen itse ajanut sellaista mallia kuin hoivavapaa, joka on malli Ruot-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 68/2019 vp

sista. Ruotsissa on sellainen käytäntö, että voit olla omaistasi hoitamassa lyhyen aikaa. No Suomessa tehtiin sellainen laki muutama vuosi sitten, ja se on TEMin lakeja, ja se tehtiin niin, että voit olla omaistasi hoitamassa — siis ei pikkulasta vaan myöskin esimerkiksi vanhempaasi — esimerkiksi tällaisessa tilanteessa, että vaikka ikääntynyt vanhempi tulee sairaalasta leikkaushoidosta ja hän tarvitsee sitten hetken aikaa apua kotona, tai sitten saattohoitotilanteessa lyhytaikaisesti. Mutta Suomessapa ei olekaan semmoista, että siihen saisi mitään tukea, mutta Ruotsissa se on, ja se on nimenomaan sairausvakuutuksen kautta maksettu. Minä olen itse ajanut sairausvakuutuslakiin tehtävää korjausta, että saat sairausvakuutuksen kautta tuen niiltä päiviltä, jolloin olet hoitamassa sitä omaistasi, ja olen ymmärtänyt, että myös kolmikannassa on ollut tähän kannatusta, siis palkansaaajärjestöissä tietysti, koska sairausvakuutus on hyvin pitkälle palkansaaajien kukkarosta, eli jokaisesta meidänkin palkastamme menee sairausvakuutukseen osa. Sitä kautta me voisimme yhdessä ajatella, että tällainen Ruotsin mallin mukainen lyhytaikainen hoivavapaa Suomeen saataisiin. — Kiitos.

20.06 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Mielenkiinnolla kuuntelin tässä näitä kommentteja. Lähdettiin jo aika kauaskin ehkä tästä varsinaisesta tekemästani lakialoitteesta, mutta en malttanut olla pyytämättä vielä puheenvuoroa. Halusin osoittaa, että olen samaa mieltä kuin edustaja Rantanen, kun hän kommentoi tuossa aikaisemmin näistä tilanteista, missä vammaisia on kilpailutettu asumaan sellaisiin paikkoihin, mitkä välttämättä eivät enää ole sellaisen kodinomaisen paikan maineessa tai eivät sisällä sellaisia palveluita, mitä sitten omaiset haluaisivat omalle rakkaalleen tarjota. Eli tätä halusin kommentoida.

Vielä tähän aloitteeseen:

Nyt on mielenkiintoista tietysti nähdä, kun tämä aloite on saanut yli puolen eduskunnan allekirjoitukset, miten tämä etenee. Tiedustelin, ennen kuin lähdin tätä aloitetta kirjoittamaan, myöskin kuntaministeriltä, kuinka sitten voitaisiin tätä asiaa edistää. Hän ei nähnyt mitenkään mahdolltomaksi, että kuntalakiin tällainen voitaisiin saada, mutta ei osannut vielä kommentoida, millä aikataululla.

Kiitän vielä erityisesti kaikkia, jotka ovat allekirjoittaneet tämän aloitteen, ja oli myös mukavaa, että tähän keskusteluun osallistui ja aloitetta kertoi kannattavansa myös henkilöitä, jotka eivät ehtineet mukaan allekirjoitukseen. Pidetään nyt yhdessä huolta sitten, että tämä ei haudaudu sinne hallintovaliokuntaan. — Kiitos.

20.08 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Vielä sain ajatuksen tuosta edustaja Risikon puheenvuorosta, kun hän mainitsi, että vammaispalvelulaki voisi olla yksi semmoinen ratkaisu, joka mahdollistaisi myöskin sen omaisen osallistumisen, ja nimenomaan se henkilökohtainen apu. Se on ihan totta, mutta sitten tuo vammaispalvelulaki on sillä tavalla tällä hetkellä ongelmallinen, että sitäkin tulkitaan nyt kovin eri tavoin eri kunnissa. Itse olen törmännyt tähän erilaiseen tulkintaan esimerkiksi muistisairaiden kohdalla. Kansainvälisissä määrittelyissä muistisairaudethan ovat neurologisia vammaissairauksia, mutta meillä yleisesti nämä ymmärretään ikääntymiseen liittyviksi sairauksiksi eikä neurologisiksi vammaissairauksiksi, ja tämä aiheuttaa sen, että hyvin harvassa kunnassa muistisairaat saavat vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalveluita tai henkilökohtaisen avun palveluita, vaikka meillä on tieto, että se mahdollistaisi heidän kotona asumisensa pitempään ja se mahdollistaisi myöskin sitten sille omaiselle apua ja tukea. Onneksi tiedän, että oikeusasiamiehelle on tehty kantelu nyt yhdestä tällaisesta kunnasta, joka on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 68/2019 vp

evännyt muistisairaalta tyystin nämä vammaispalvelulain mukaiset palvelut, ja nyt sitten odotellaan kyllä mielenkiinnolla, mitä se oikeusasiamies tähän asiaan ottaa kantaa. Luulen, että se saattaisi selkeyttää monessa kunnassa tätä epäselvää tilannetta, koska tämänkin suhteen eri kunnissa asuvat ihmiset ovat hyvin eriarvoisessa asemassa.

20.10 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Ehkä menee vähän kauas taas tästä lakialoitteesta, mutta en malta olla kommentoimatta edustaja Risikon ajatusta tästä ”närståendepening” på svenska [Paula Risikko: Se on hoivavapaa!] — hoivavapaasta, joo. Siis tähän on Ruotsissa ollut vuodesta 88, ja tällä hetkellä sitä voi saada sata päivää, ja sitä käytetään erinomaisen paljon saattohoitotilanteissa. Se on sellainen, että se voidaan jopa jakaa useamman henkilön kesken, eikä tarvitse olla välttämättä omainen vaan voi olla myöskin hyvä ystävä, joka tekee tätä saattohoitoa. Tämän saattohoidon tai tämän närståendepeningin ajaksi on myöskin oikeus saada vapaata töistä. Edustaja Juvonen on täällä useaan otteeseen puhunut saattohoidosta ja sen parantamisen tarpeesta, ja ajattelen näin, että tämä on yksi asia, mikä voitaisiin huomioida siinä tilanteessa jos ja kun saattohoidosta aletaan jatkossa keskustelemaan ja yritetään sitä kehittää. Erittäin hyvä systeemi.

20.11 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! En tohtisi enää pitkittää tätä keskustelua, mutta oli pakko tarrata tähän. Tämähän oli erinomainen ajatus edustaja Risikolta, että tällaista voitaisiin ainakin pohtia, ja juurikin, niin kuin edustaja Juuso sanoi, saattohoitotilanteeseen, joka on meillä selkeä tämmöinen musta aukko, mihin ei nyt tule oikeastaan mitään tukea.

Tästä henkilökohtaisesta avusta vammaispalvelulain osalta: siinä tulee ongelma myöskin kehitysvammaisten osalta, koska siellä on se voimavararajaus, jota sitten tulkitaan niin, että jos kehitysvammainen ei pysty itse sanomaan, että pitää vaippa vaihtaa ja syöttää ja näinpäin pois, niin he eivät sitä saa, niin että tavallaan se ei tässä ehkä tule kyseeseen.

Sitten olisin vielä palannut tähän asiaan julkisen ja yksityisen osalta: Näin se varmasti on, että ongelmia on molemmissa, mutta yleensä olen väentänyt tämän asian itselleni rautalangasta siten, että jos hoitovuorokausi maksaa kunnallisena 100 euroa, ja kunnan ei tarvitse tehdä voittoa — siis tämä on nyt ihan hatusta repäisty luku — ja se kilpailutetaan 80 euroon ja siitä pitää vielä saada voitto, niin selvää on se, että kun ei siellä ole oikein muuta paikkaa, mistä ottaa sitä voittoa, niin se on yleensä henkilöstö ja henkilökunta, joko määrä tai laatu. Tässä me tulemme ongelmiin silloin, kun pitäisi yrittää se voitto ja hoiva yhdistää.

20.12 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Ihan vain vielä kommenttina, että on ihan totta, mitä sanoitte vammaispalvelulaista, enkä tarkoittanutkaan, että se on niin kuin itsensänselvyyttä, koska esimerkiksi juuri kehitysvammaisten ja muistisairaiden osalta Suomessa ei katsota, että he kuuluvat sen piiriin tuosta noin vain. Mutta on ihan hyvä, jos siitä tulokinta nyt sitten saadaan.

No sitten tästä: Olen ihan samaa mieltä siitä, että on tapahtunut ylilyöntejä näissä kilpailuttamisissa. Siitä syystä esimerkiksi Kehitysvammaliitto ajaa voimakkaasti sitä, että hankintalaki ei koskisi samalla tavalla vammaisia ja erityisesti kehitysvammaisia kuin muita, ja se on se kansalaisaloitekin. On minun mielestäni erittäin tärkeää arvioida, mitä siinä tehdään, koska ainahan pitäisi olla se laatukylki edellä. Jos kunta kerta ulkoistaa, kunnan tehtävä on vahtia se laatu, kuten kuntalaki nimenomaan sanoo — satun sen tietämään, koska olen ollut itse sitä tekemässä tai korjaamassa. Siitäkään kunnat monta kertaa laistavat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 68/2019 vp

niin, että ne eivät vahdi sitä. Ne ulkoistavat, ja kun se on poissa silmistä, niin se on poissa sydäimestä. Olemmehan me nyt nähneet tässä viime aikoina, kun mopitkin on laskettu mitoitukseksi, että onhan siellä todella hyvin paljon tällaista ongelmaa, mutta se on sekä julkisella että yksityisellä.

Sitten tästä hoivavapaasta: Olisin oikein tyytyväinen, jos sille saataisiin kannatusta tässä talossa. Olen sen selvittänyt, että myös palkansaajajärjestöt ovat olleet julkisestikin tämän kannalla, joten siihen voisi ruveta. Se ei suurikaan muutos olisi, että me saisimme tällaisen, kun se laki jo kuitenkin antaa mahdollisuuden. Ainoa ongelma on se, että siitä ei saa vielä mitään tukea. Ja kun ajattelee, juuri niin kuin edustaja Juuso sanoi, että se on Ruotsissa ollut jo 80-luvun lopulta lähtien ja hyväksi havaittu. Meillähän Työterveyslaitoksen professori — en nyt muista valitettavasti nimeä, edesmennyt professori, joka todella ansiokkaasti sitä tänne Suomeen toi ja on tehnyt paljon, paljon tutkimuksia — on tehnyt siinä suuren työn. Jos nyt nimen muistaisin, niin kiittäisin häntä tästä ihan julkisesti, mutta teen sen jossain muussa vaiheessa. — Kiitos.

20.14 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Haluan vain lyhyesti ilmaista tukeni tälle edustaja Lohikosken erinomaiselle lakialoitteelle, jonka tarkoitus on siis helpottaa omaishoitajien osallistumista kunnalliseen päätöksentekoon. Todella pidän tärkeänä sitä, että oikeudesta saada näitä korvauksia säädetään nyt erikseen kuntalaissa, ja olen samaa mieltä kuin mitä tässä lakialoitteen perusteluissa on esitetty, että tämä on tärkeää yhdenvertaisuudenkin näkökulmasta.

Todella nyt kun tämä lakialoite on ymmärtääkseni kerännyt yli sata allekirjoitusta, haluan ilmaista sen, että tällaisissa tilanteissa olisi erittäin tärkeää, että asia etenee myös siten lainsäädännöksi. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.